

Op vrijdag 9 oktober 2015 organiseerde de stichting Landelijk Advocaten Netwerk Gewelds en Zeden- Slachtoffers (LANGZS) haar jaarlijkse congres met als thema ‘Van maatpak naar confectie? De normering van schadevergoeding gezien vanuit verschillende perspectieven’. Er is dit jaar voor dit thema gekozen, omdat steeds vaker het uitgangspunt van concrete schadeberekening wordt verlaten en in plaats daarvan gekozen wordt voor een abstracte benadering. Wie maken er gebruik van normering? Welke soorten schadevergoeding komen voor normering in aanmerking? En is normering eigenlijk wel wenselijk? Professionals uit de wetenschap, de rechterlijke macht, de advocatuur en het OM lieten tijdens het plenaire deel van het congres hun licht schijnen op deze kwestie. Het congres werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Fonds Slachtofferhulp.

Inleiding

Normering van schadevergoedingsbedragen houdt in dat er voor het berekenen van een schadevergoeding niet gekeken wordt naar de concrete schade die het slachtoffer in het specifieke geval geleden heeft, maar dat er voor het berekenen van de schadevergoeding gebruik wordt gemaakt van een op voorhand vastgestelde norm. Voorbeelden waarbij gebruik wordt gemaakt van abstracte schadeberekening zijn de berekening van de schadevergoeding ter zake kosten van huishoudelijke hulp, de berekening van zelfwerkzaamheid en de berekening van schade wegens studievertraging. De schadevergoedingsbedragen worden berekend aan de hand van de Letselschade Richtlijnen van de Letselschade Raad.

Een recente ontwikkeling op dit gebied is de beleidswijziging van het Schadefonds Geweldsmisdrijven. Het Schadefonds hanteert sinds oktober 2014 een ‘all-in beleid’. Waar voor het berekenen van de tegemoetkoming in de immateriële schade reeds gebruik werd gemaakt van standaard bedragen, geldt dit nu ook voor de materiële schade. Het Schadefonds maakt hierbij gebruik van letsellijsten. Hoe ernstiger het letsel, hoe hoger de tegemoetkoming. Met dit beleid verlaat het Schadefonds het in het civiele recht gehanteerde uitgangspunt dat het slachtoffer zijn volledige schade vergoed dient te krijgen.

Een verbetering van de positie van het slachtoffer

Professor mr. Siewert Lindenbergh trapt de discussie af. Het hanteren van normbedragen vergroot volgens Lindenbergh de voorspelbaarheid bij het slachtoffer. Weten wat je krijgt, is volgens Lindenbergh voor het slachtoffer een belangrijk element bij schadevergoeding. Ten tweede bespaart normering de kosten van berekening en neemt de belasting van het onderzoek naar de omvang van de schade af. Daar tegenover is te stellen dat het hanteren van normbedragen ‘quick and dirty’ kan zijn. Het berekenen van de schade gaat snel, echter het kan natuurlijk zijn dat een slachtoffer meer of minder krijgt dan de schade die hij lijdt. Dit geldt uiteraard ook voor de wederpartij die meer of minder betaalt dan de schade die hij heeft veroorzaakt. Lindenbergh geeft aan voorstander te zijn van het hanteren van normbedragen bij de vordering benadeelde partij in het strafproces. Het

schadeverhaal is minder belastend voor het slachtoffer en de vordering is voor de strafrechter minder complex. Hierdoor is schadeverhaal binnen het strafproces beter mogelijk. Volgens Lindenbergh draagt de normering van schadevergoeding op deze manier bij aan de verbetering van de positie van het slachtoffer in het strafproces.

Het overwegen meer dan waard

Tweede spreker is mevrouw mr. Eva Kwakman, Landelijk Officier van Justitie Huiselijk Geweld en Zeden. Zij spreekt op persoonlijke titel. Kwakman vertelt dat normering van schadevergoeding bij het Openbaar Ministerie (OM) plaatsvindt door middel van het gebruik van Bos-schade. Met dit programma onderzoekt het OM, bij veel voorkomende delicten, of de vordering benadeelde partij kan worden ondersteund. Is normering ook wenselijk als het gaat om zwaardere delicten, zoals zedendelicten? Kwakman verwijst voor de beantwoording van deze vraag naar de Cuijckse zedenzaak. De rechtbank werd hier geconfronteerd met 10 vorderingen benadeelde partij. De oorzaken van de schade waren deels terug te voeren op de tenlastegelegde feiten en deels op andere oorzaken. De rechtbank koos in deze zaak ten aanzien van de immateriële schade voor standaardbedragen. De hoogte van de bedragen werd bepaald aan de hand van de aard en omvang van de seksuele en ontuchtige handelingen. Kwakman vraagt zich af of het niet sowieso te ver voert om, bij slachtoffers met meer problemen dan die tengevolge van het misdrijf, uit te zoeken voor welk aandeel van de gehele schade de verdachte verantwoordelijk is. Voor het antwoord op de vraag hoe de vergoeding bepaalt dient te worden zoekt Kwakman aansluiting bij de richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen. Deze richtlijn bepaalt aan de hand van de desbetreffende strafbare handelingen (de ernst van het feit, de kwetsbaarheid van het slachtoffer en de bewustheid/planmatigheid van de feiten) welke straf er door het OM geëist wordt. Kwakman komt aan het einde van de presentatie tot de conclusie dat het hanteren van normbedragen bij schadeverhaal in het strafproces “het overwegen meer dan waard is”.

Confectie is goedkoper, maar past niet

Derde spreker is mevrouw mr. Marjet van der Lecq, rechter bij de rechtbank Overijssel. Ook zij spreekt op persoonlijke titel. Van der Lecq is, in tegenstelling tot haar voorgangers Lindenbergh en Kwakman, geen voorstander van de normering van schadevergoeding. Wie bepaalt de norm en op grond waarvan? Gaat het bij de bepaling van het bedrag om de ernst van de feiten of de ernst van de gevolgen? Volgens Van der Lecq is het ene slachtoffer het andere niet. Slachtoffers reageren heel verschillend op hetgeen hen is overkomen. Dit is zeker het geval bij slachtoffers van ernstige delicten. De rechter wil graag recht doen aan de belangen van het slachtoffer en de belangen van de verdachte. Normering kan een van beiden tekort doen. Daar komt bij dat met het hanteren van normbedragen de schadevorderingen mogelijk niet meer goed onderbouwd worden en strafrechters gemakzuchtig kunnen worden. Tot slot staat volgens Van der Lecq normering in de weg aan rechtsontwikkeling. De rechter dient een maatpak voor het slachtoffer aan te meten. “Confectie is goedkoper, maar past niet.”

Hét slachtoffer bestaat niet

Laatste spreker van de ochtend is de heer mr. Richard Korver, advocaat en voorzitter van LANGZS. De heer Korver vraagt zich ten eerste af of normering van schadevergoeding recht doet aan hetgeen het slachtoffer is overkomen. “Heeft niet elk delict, bijvoorbeeld een verkrachting, een andere invloed op het slachtoffer? Bestaat er überhaupt zoiets als ‘het’ slachtoffer?” De heer Korver benadrukt dat het,

voor het herstellen van de geschonden rechtsbetrekking tussen het slachtoffer en de dader, van groot belang is dat het schadevergoedingsbedrag door het slachtoffer als rechtvaardig wordt ervaren. Voor het verkrijgen van een rechtvaardig bedrag is het essentieel dat er juist naar de specifieke ervaring en gevolgen die het desbetreffende slachtoffer heeft meegemaakt/ervaren, wordt gekeken. En dat op basis daarvan de hoogte van de schadevergoeding wordt vastgesteld. De heer Korver stelt dat het hangen van een bedrag aan een delict een dusdanige simplificatie van de werkelijkheid en veronachtzaming van de rol van en betekenis voor het slachtoffer in het strafproces is, dat daarmee het risico van secundaire victimisatie op de loer ligt.

Normbedragen dienen niet dusdanig dwingend te zijn dat daar niet van afgeweken zou kunnen worden. Rechters zouden anders gedwongen worden om de concrete gevalsomstandigheden terzijde te schuiven, ten behoeve van een al dan niet star en strak omlijnd schadevergoedingsrecht. “Zeker in dit soort gevoelige gevallen moeten we dat niet willen”, aldus Korver.

Korver sluit af met de volgende woorden: “Ik heb vele slachtoffers leren kennen en bijgestaan in mijn praktijk. En als er één conclusie is die ik daaruit kan trekken is dat er niet zoiets als hét slachtoffer bestaat. Het ene slachtoffer is het andere niet. Met een verkrachting gaat iedereen volkomen anders om, zelfs in het geval dat de feitelijke constellatie van die verkrachtingen erg op elkaar lijken. Dat vergt maatwerk en die persoonlijke afweging is, juist bij dit soort ernstige schendingen van de rechtsorde, en die van de lichamelijke en emotionele integriteit van het slachtoffer, van belang. Het recht zou recht moeten doen aan de ernst van het feit en de ernst van de gevolgen van het feit.”

Workshops

In de middag vinden er diverse workshops plaats. De onderwerpen die tijdens de workshops worden behandeld zijn de psychologische effecten van schadevergoeding, het wetsvoorstel affectieschade, het verhoren van kwetsbare personen, de (on)mogelijkheid van normering van verliesverdienvermogen, de beperkingen en mogelijkheden van medische advisering, schadevergoeding in het strafproces en een workshop over intervisie. Een verslag van deze workshops is terug te vinden op de website van LANGZS, www.langzs.nl.

Recht doen aan slachtoffers

De dag wordt afgesloten met een toespraak van mevrouw Ineke Sybesma, directeur van het Fonds Slachtofferhulp. Sybesma benadrukt dat het onderwerp normering van schadevergoeding een onderwerp is dat écht ergens over gaat. Het onderwerp raakt volgens Sybesma aan zaken zoals herstel van het slachtoffer: het hanteren van normbedragen, confectie, helpt om het proces van schadeafwikkeling sneller en soepeler te laten verlopen. Anderzijds raakt schadevergoeding aan erkenning. Wordt die wel voldoende geboden zonder maatpak? Sybesma staat tevens stil bij de Nederlandse cijfers van seksueel misbruik. 1 op de 8 vrouwen en 1 op de 25 mannen wordt ooit in haar of zijn leven verkracht. Uit recente cijfers blijkt dat er jaarlijks 100.000 slachtoffers van seksueel geweld bijkomen. Maar 10 procent van de slachtoffers doet aangifte van verkrachting. Angst voor de dader, maar ook schaamte en gebrek aan vertrouwen in het rechtssysteem spelen hierin een grote rol, aldus Sybesma. Een veroordeling volgt slechts bij 10 procent van de aangiftes. 1 procent van de slachtoffers ziet haar of zijn dader een straf opgelegd krijgen. 1 procent van de slachtoffers, die zijn schade kan voegen. “En als ik dan bij Nieuwsuur hoor dat het aantal aangiftes het afgelopen jaar nog

verder is gedaald, terwijl er níét minder verkrachtingen zijn geweest, dan word ik best een beetje moedeloos”.

Sybesma sluit af met een oproep aan alle aanwezigen om misstanden aan de orde te stellen. Zowel LANGZS als het Fonds Slachtofferhulp ontvangen graag acuut signalen wanneer er geen recht wordt gedaan aan slachtoffers. Sybesma: “Er is de laatste jaren veel wetgeving gemaakt om de positie van slachtoffers in het strafproces en in de civiele praktijk te verbeteren. Maar wat heb je aan een recht, als je er geen aanspraak op kan maken. Wat is een recht waard als je geen aangifte kan doen. Wat is een recht op informatie waard als je advocaat geen stukken mag ontvangen. En wat is een voeging waard als een rechter besluit daarover niet te oordelen.”